

VELIKONOČNÍ KARTY

UnoDuo.cz

VELIKONOČNÍ ČAS

Velikonoce jsou pohyblivé svátky, kdy si křesťané připomínají ukřižování Ježíše Krista.

Nicejský koncil v roce 325 vydal pravidla pro určení jejich data. Velikonoční neděle připadá vždy na první neděli po prvním jarním úplňku.

Velikonocům předchází období čtyřicetidenního půstu, který začíná na Popeleční středu a pokračuje šesti nedělemi. Velikonoční týden začíná na Květnou neděli, říká se mu Pašijový týden. Následuje Modré pondělí, Šedivé úterý, Škaredá středa, Zelený čtvrtek, Velký pátek, Bílá sobota, Velikonoční neděle (Boží hod velikonoční) a Velikonoční pondělí.

POPELEČNÍ STŘEDA

Popeleční středou začíná čtyřicetidenní postní období, které je přípravou na oslavu Velikonoc. Nesmělo se jíst maso, mléčné výrobky a vejce.

Říká se jí též Černá středa či Adamův den a udržuje se od 7. století.

V tento den se chodí do kostela na mši, kde se lidem uděluje popelec neboli znamení kříže popelem na čelo. Je doprovázené formulí: „Pamatuj, že prach jsi a v prach se obrátíš.“

V období půstu ženy odkládaly pestré oblečení a nosily především černé šaty.

PRVNÍ POSTNÍ NEDĚLE

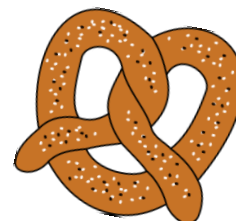
Označuje se jako Černá, Pytlová či Liščí.

Černá, neboť se hospodyně oblékaly do černých šatů.

Pytlová se nazývá pro chudé oblečení z pytloviny, které lidé nosili.

Liščí proto, že hospodyně v noci pekly postní preclíky sypané mákem a solí. Ty poté rozvěsily na vrbové proutky, které umístily na stromy v zahradě. Ráno je děti šly hledat, neboť jim maminka řekla, že zde běžela liška a v zahradě ztratila preclíky.

Liška je symbolem prosperity.

DRUHÁ POSTNÍ NEDĚLE

Označuje se jako Pražná.

Pražmo je obřadní pokrm. Jsou to vlastně upražená obilná zrna nebo klasa.

Z pražma se vařila polévka praženka nebo se z něj také připravovala káva. Tu popíjeli hospodáři při debatách o příští úrodě.

TŘETÍ POSTNÍ NEDĚLE

Označuje se jako Kýchavá.

Lidé byli často nachlazení a obávali se moru, který se začal projevovat kýchnutím. Modlili se proto za odvrácení moru.

Později se zase věřilo, že kolikrát kdo kýchnul, tolik roků byl ještě živ. Nebo kdo kýchnul třikrát za sebou, byl zdravý celý rok.

ČTVRTÁ POSTNÍ NEDĚLE

Označuje se jako Družebná.

V tento den se smlouvaly svatby. Ženich chodil s družbou do domu, kam chtěl na Velikonoce přijít na námluvy. Ženich dostal k jídlu pučálku, což je nabobtnalý hrách upražený na másle. Pučálka se jedla lžící, nicméně ženich nejdříve dostal vidličku. Tu ale nesměl vzít, jinak by se stal terčem posměchu.

V tento den bylo dovoleno uvolnit postní kázeň a mládež se tak mohla scházet na návsi a veselit se.

Podávaly se koláče družbáky.

PÁTÁ POSTNÍ NEDĚLE

Označuje se jako Smrtná.

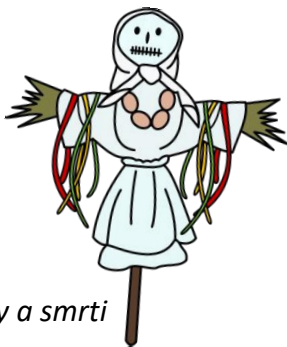
V tento den lidé vynášeli ze vsi smrt, kterou představovala Smrtka neboli Morana.

Morana byla bohyně zimy a smrti přestrojená za babici.

Šlo o slaměnou figurínu s bílou košilí a stužkami, která měla náhrdelník z vajec a byla upevněna na tyči.

Ven z vesnice ji nesli chlapci a dívky. Někdy jí zapálili a vhodili do vody, někdy jen ze skály, případně se také zahrabávala do země.

Zpět do vesnice se vraceli s májkou, která symbolizovala léto. Byl to vršek smrčku nazdobený pentlemi či vyfouklými vajíčky.

ŠESTÁ POSTNÍ NEDĚLE

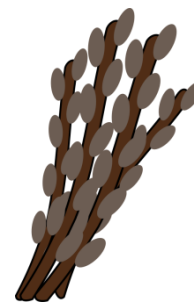
Označuje se jako Květná.

V tento den se připomíná památka Kristova vjezdu do Jeruzaléma.

Lidé ho vítali květy a palmovými ratolestmi.

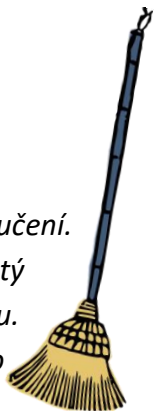
V Čechách převzaly tuto funkci větvičky jívy neboli kočičky.

Lidé kočičky nosili k posvěcení do kostela. Zdobili si jimi obydlí a také je zasunovali za rámy obrazů svatých, aby přinášely štěstí. Na Květnou neděli se nesmělo péct, aby se nezapekl květ. Prý by se potom neurodilo ovoce.

PAŠIJOVÝ TÝDEN

Týden po Květné neděli.
Konají se mše, kde se čtou
nebo zpívají pašije, což jsou
části evangelia o Kristově umučení.
Říká se mu též velký nebo svatý
a je ve znamení velkého úklidu.
Všechno muselo být vyneseno
ven ze stavení a uvnitř se
bílilo a všude pořádně vymetalo. Vymetáním
se symbolicky vymetala také zima.
Aby se do obydlí nestahovali švábi či blechy,
lidé chodili po obydlí a cinkali klíči.

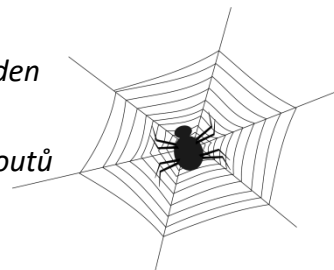

MODRÉ PONDĚLÍ

V kostelech se vyvěšovaly modrá sukna.
V tento den dětem a studentům začínaly
jarní prázdniny, kterým se říkalo vakace.

ŠEDIVÉ ÚTERÝ

Hospodyně v tento den
uklízely a vymetaly
pavučiny ze všech koutů
stavení.

ŠKAREDÁ STŘEDA

Označuje se také sazometná,
neboť v tento den se vymetaly
komíny. Tím se prý vyháněly
zlé síly, které by mohly obydlí
uškodit.
Označení škaredá pochází
z toho, že Jidáš zradil Krista za třicet stříbrných,
což byl škaredý skutek.
V tento den bývalo zvykem honění Jidáše, který
byl ztělesněním zla. Byl vybrán ryšavý chlapec,
kterého pak ostatní chlapi s křikem honili po
celé vsi. Když byl chycen, povalili ho na zem a do
uší zahrkali hrkačkami výstrahu před další
zradou.
Na škaredou středu by se neměl nikdo mračit,
protože jinak by se škaredil každou středu po
zbytek roku.

ZELENÝ ČTVRTEK

V tento den se jedly
především zelené
pokrmky, např. polévka
z jarních bylin či kopřivový
špenát.

Koná se mše jako připomínka Kristovy
poslední večeře. Po ní začíná Velikonoční
tridium. To je období tří dnů, které
připomíná umučení, pohřbení a vzkříšení
Ježíše Krista. Kostelní zvony zní naposledy,
neboť „odlétají do Říma“ až do Bílé soboty.
Také se pekly jidáše, což je pečivo pomazané
medem. Kdo snědl před východem slunce
jidáše, byl po celý rok chráněn před
uškutím hadů.

VELKÝ PÁTEK

Tento den připomíná ukřižování Ježíše Krista na hoře Golgotě.

Je ve znamení ticha, smutku a rozjímání.

Při bohoslužbě se čtou

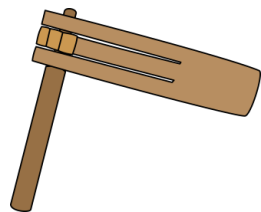
Svaté pašije, uctívá se kříž a strojí se boží hrob.

Jelikož nezvonily zvony, běhali po vsi chlapi s řehtačkami a hrkačkami a oznamovali poledne a ranní a večerní klekání.

Ráno před východem slunce běželi lidé k potoku umýt se, aby se ochránili před nemocemi.

Dle tradice se na Velký pátek otevírá zem, aby na krátkou chvíli odhalila ukryté poklady. Poklad označuje světýlko nebo kvetoucí zářící kapradí.

Případně také otvor ve skále, ze kterého vycházela záře.

BÍLÁ SOBOTA

Na Bílou sobotu byl Ježíš pochován.

Začínala oslava Zmrtvýchvstání

Páně. Vesnicí se v průvodu nesla

Kristova socha či obraz. Lidé byli

oblečeni do krojů či uniforem a každý měl na

sobě něco nového. To aby ho beránek

nepokakal.

V tento den se světil oheň. V domácnostech se

uhasínalo ohniště. Hospodyně z něj vzala

polínko, které položila před kostelem na hranici.

Když kněz oheň posvětil, vzala z něj žhavé

polínko a zapálila jím oheň v obydlí.

Z ohořelých dřívěk hospodáři vyráběli křížky,

které roznášeli po polích, aby bylo úrodné.

V tento den končí půst a začínají se péct

mazance, koláče či velikonoční beránci.

Také se začínala plést pomlázka a barvit vajíčka.

VELIKONOČNÍ NEDĚLE

Boží hod velikonoční, hlavní církevní svátek v roce.

V noci na tento den vstal

Ježíš z mrtvých. Označuje

se jako Velká noc, odtud pochází i název

Velikonoce.

Lidé chodili ráno do kostela, kam přinášeli

ke svěcení pokrmy. Mazance, beránka,

vejce, chleba či víno. Poté odnášel hospodář

kousek svěceného mazance na zahradu, na

pole a do studně. To aby měl hojnou úrodu

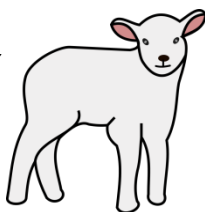
ovoce a obilí a měl vždy dobrou vodu.

Hospodyňky odložily tmavé postní oblečení

a oblékly si barevné kroje, které vyzdobily

květinami.

Hlavním jídlem dne bylo jehněčí.

VELIKONOČNÍ PONDĚLÍ

V tento den chodili chlapi

ze vsi na koledu. Obcházeli

domy děvčat, které šlehali

vlastnoručně spletenou

pomlázkou. Předávala se jim tak mladost a

svěžest obsažená v proutkách. Při šlehání

říkali koledy, poté od děvčat dostali

malovaná vajíčka a pentle na pomlázku.

Červená pentle vyjadřovala náklonost dívky

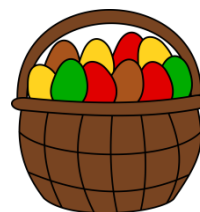
k chlapci a modrá mu dávala naději. Zelená

znamenala, že je chlapec u dívek oblíbený.

Naopak žlutá pentle vyjadřovala

neoblíbenost chlapce a dívka mu tak dávala

najevo svůj nezájem.

POMLÁZKA

Pomlázka je spletený svazek proutků, který je na tenčím konci ozdoben barevnými pentlemi.

První zmínky o pletené pomlázce pochází již ze 14. století. Splétá se nejčastěji z osmi vrbových proutků. Pomlázce se také říká šlehačka, mrskačka, hodovačka, dynovačka, sekačka, mrskút, tatarec, korbáč či žila. Uplést pomlázku musel umět každý chlapec. Aby se to naučili, scházeli se u toho, kdo již pomlázku uměl uplést. Do pomlázky se vplétala červená stuha či nit.

VAJÍČKA

Vajíčko je symbolem plodnosti a nového rodícího se života.

Darované vajíčko mělo přinést zdraví a chránit před zlem. Vajíčko muselo být plné a malované.

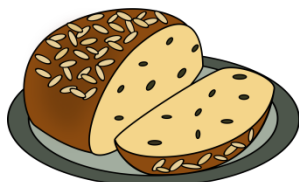
Tradiční velikonoční barvy jsou červená, žlutá, zelená, hnědá a černá. Nejčastěji se barvila vajíčka na červeno cibulovými slupkami. Červená barva symbolizovala prolitou krev Ježíše.

Vyfouknuté prázdné vejce či natvrdo uvařené a ozdobené například voskem se nazývá kraslice. Slouží k dekoraci.

VELIKONOČNÍ PEČENÍ

Mazanec je bochánek pečený ze sladkého kynutého těsta, do něhož se přidávají rozinky a mandle. Nemělo by se šetřit vejci. Čím je žlutší, tím je lepší. Jidáš je pečivo z kynutého těsta slazené medem. Svým tvarem mají připomínat provaz, na kterém se oběsil Jidáš. Hnětýnky jsou pečivo z třeného nebo vykrajovaného těsta. Jsou hodně sladké a zdobené polevou. Dalším typickým pečivem jsou perníky, koláče či z kynutého těsta pečené věnce nebo vrkoče

VELIKONOČNÍ BERÁNEK

Beránek symbolizuje památku Krista, který byl jako nevinný beránek ukřižován.

Beránek z těsta nahrazoval živého beránka. Dříve se pekl z kynutého těsta, později z piškotového. Na hřbetě míval křížek z jívy a kolem krku barevné stužky. Hospodyně dávala beránka mezi okna stavení a okolo něj zelený lesní mech.

VELIKONOČNÍ POKRMY

Nejčastěji se jedla vejce.

O Velikonoční neděli

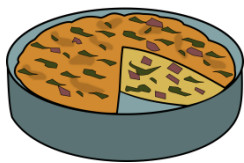
měla rodina sníst

společně jedno uvařené

vejce. Věřili, že je to udrží pohromadě.

Oblíbené byly i smažená vejce s nasekanými kopřivami a pažitkou.

Do velikonoční stravy dále patřila bylinková polévka a velikonoční sekaná. Té se říkalo nádivka, sekanka, hlavička, sekanice či dýchánek. Pravá nádivka měla obsahovat pět druhů masa a připravovala se z krupice.

VELIKONOČNÍ ZAJÍČEK

Zajíček přináší dětem o Velikonocích vajíčka, nejlépe čokoládová.

Spojení vejce a zajíčka

vzniklo z doby, kdy hospodyně dávaly

velikonoční vejce do chleba upečeného ve

formě zajíce. Tajné roznášení vajec se zajíci

prisuzovalo i z toho důvodu, že na jaře hledá

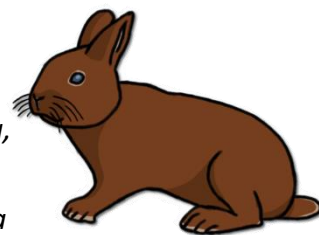
zajíc potravu v blízkosti obydlí. Ale jelikož je

plachý, tak se lidí straní.

Zajíček jako symbol Velikonoc se poprvé

objevil v Německu v 18. století, kde se

vyráběly velikonoční bunnies.

JAK SLAVÍ ŽIDÉ

Židé o Velikonocích slaví

svátek Pesach. Připomínají

si vysvobození z egyptského

otroctví, kdy Hospodin

seslal deset egyptských ran. Poslední ranou

bylo pobyťí všeho prvorozeného. Ušetřeny

byly jen rodiny, které obětovaly beránka a

jeho krví potřely rám dveří svého domu.

Svátek začíná hostinou, které se říká seder.

Jedí se macesy, což je nekvašený chléb. Též

nesmí chybět opečená jehněčí kost, vejce

uvařené natvrdo a maror neboli hořká

bylina. Každý musí vypít čtyři poháry vína.

Během hostiny se předčítá hagada, která

vypráví příběh o vyvedení Židů z Egypta.

